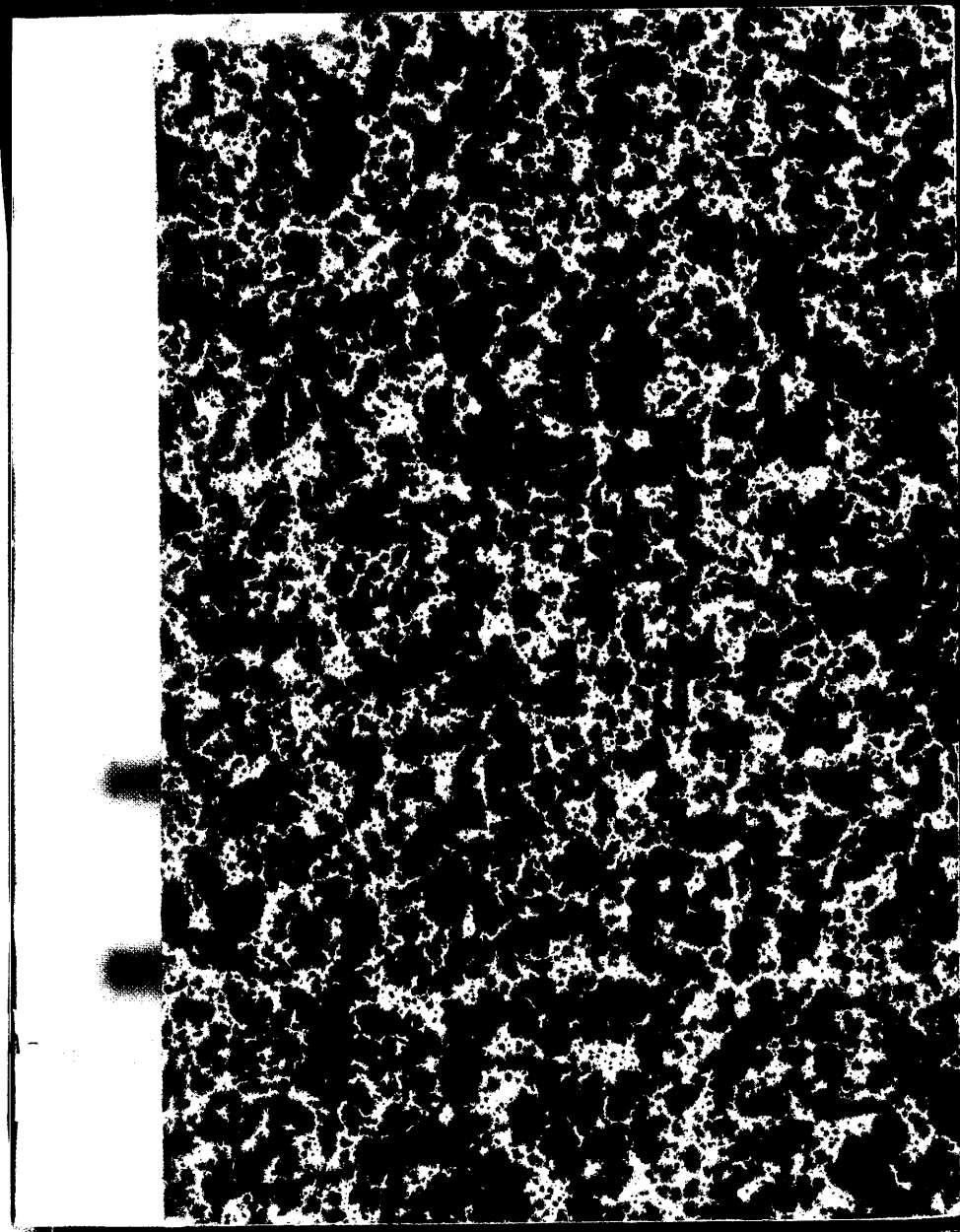

085782^v

EDENVOERING

OVER

DE AGTING, WELKE MEN DEN
LEERAARS EN HUNNE BE-
DIENING VERSCHUL-
DIGD IS.

UITGESPROKEN

MC 4-72

DOOR

JAN VAN GILSE,

*Leeraar der Doopsgezinden, die hunne Ver-
gadering houden in het Nieuwe Huis
te West-Zaandam.*

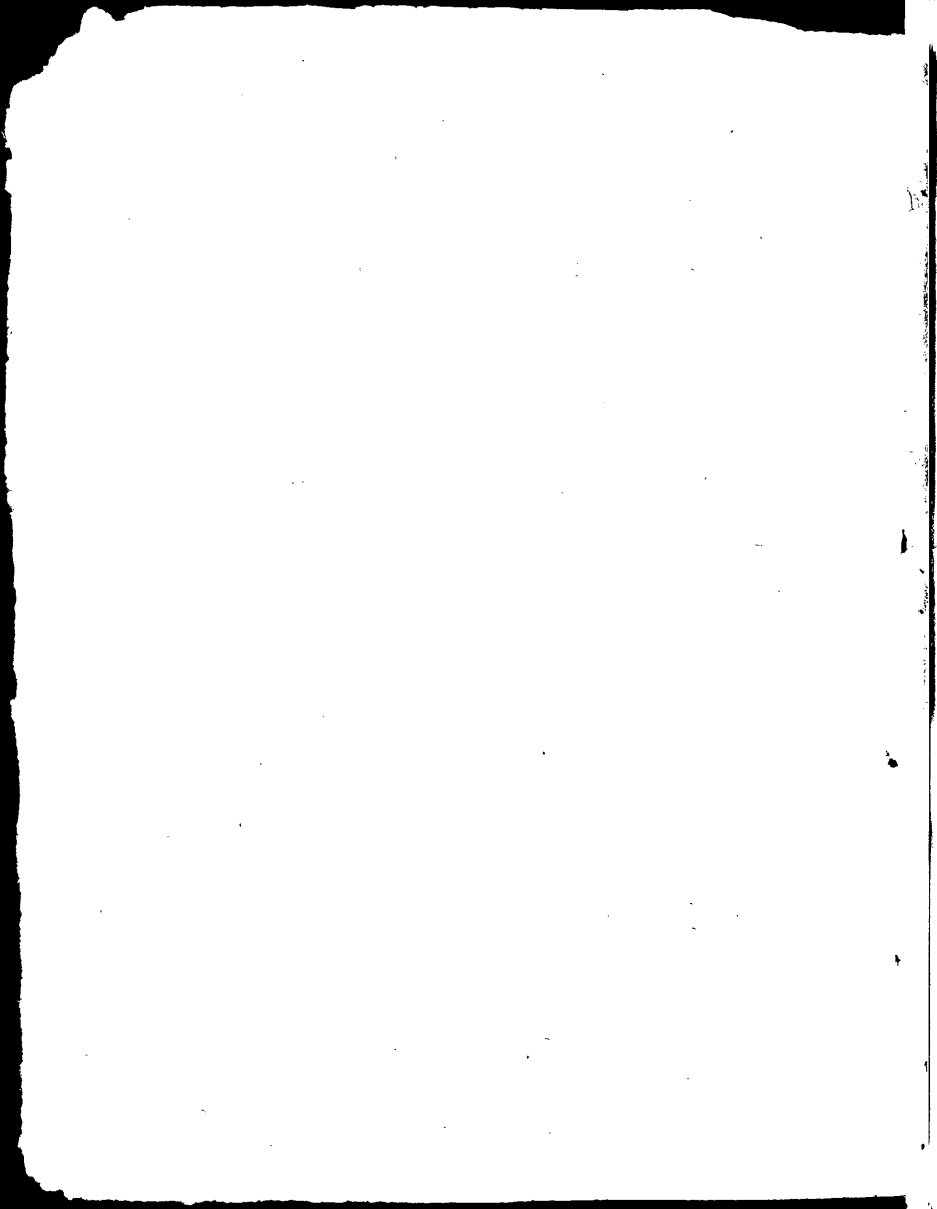
By gelegenheid dat de Eerwaardige Heer, HENDRIK
VAN GELDER, als Leeraar in die Gemeente
opentlyk erkend en verwelkomd werdt;
den 8. July, 1781.

TE AMSTERDAM,
By YNTEMA en TIEBOEL.

1781.

D E N
K E R K E N R A A D E
O N Z E R
D O O P S G E Z I N D E G E M E E N T E ,
D I E I N H E T
N I E U W E H U I S ,

T E
W E S T - Z A A N D A M ,

Z A M E N K O O M T ,
D E N E E R W A A R D I G E E N G E A G T E H E E R E N
H E N D R I K V A N G E L D E R , *Leeraar.*

E N
P I E T E R D R O S T .
P I E T E R D E J A G E R .
C O R N E L I S K R A J E R .
K L A A S L O U W E .
K L A A S S E M .
P I E T E R C O R V E R .
C O R N E L I S K A R D I N A A L .
D I A K E N E N .

WORDT DEEZE
REDENVOERING,

TEN BLYKE VAN
HOOGAGTING' EN VRIENDSCHAP,
OPGEDRAAGEN,

DOOR
HUNNEN DIENSTVAARDIGEN EN HEILZOEKENDEN

MEDEDIENAAR,
JAN VAN GILSE.

A A N

A A N D E N

L E E Z E R.

't **I**s veelyds de Mode, by 't uitgeeven van eene voortgelyke Redenvoering als deeze, aan de Geleerde Weereld verschooning te vraagen, of eenigzints breedvoerig te weezen in de redenen, die den Opsteller tot de uitgifte bewoogen hebben. Het een nog ander willen wy navolgen. De Geleerde Weereld heeft niets met dit stuk te stellen. Ik voldoe aan de begeerte van zommige myner Vrinden, die deeze Leerreden gaarne door den druk zagen gemeen gemaakt; en ik voldoe daar aan des te eerder, om door de verspreiding derzelve een oogmerk te bereiken, 't geen niet noodig is, dat in het openbaar gezegd worde; een oogmerk, welk eenige myner Gemeente weeten, en veele kunnen gissen, ja dat ik genegen ben aan alle myne Ledemaaten te zeggen, welke behaagen mogten hebben na hetzelve te vraagen.

Daar is gewislyk niets edeler, dan een Christen Leeraar, die tevens wysgeer en menschenvriend is, gelyk 'er geen beroep is, waarin de wysgeer zoo veel gelegenheid vindt, om het waar geluk en de volmaaktheid der menschen te bevorderen. Geef eens Gemeente eenen Leeraar, die een waar menschenvriend is, die de waarde des Christendoms kent; naar het voorbeeld van onzen Zaligmaaker, het weezen van den Godsdienst in de liefde tot God en den naasten stelt, die dus meer aandringt op de beoeffening van Christelyke deugden, dan op het nabauwen van duistere Schooltermen; geef, zeg ik, eene Gemeente zulk een Leeraar, en gy ziet de wenschen der wyste Wetgeevers van zelfs vervuld.

DOCTOR MIRZEL, aan den E. Heer HULSHOF.
Vervolg van den Wysg. Landman, Bladz. 24.

REDENVOERING

OVER

DE AGTING, WELKE MEN DEN LEERAARS EN HUNNE BE- DIENING VERSCHUL- DIGD IS.

En wy bidden U Broeders, erkent de geenen, die onder u arbeiden, en uwe Voorstanders zyn in den Heere, en u vermaanen, en agt ze veel in de liefde, om hunnes werks wille.

PAULUS, 1 Thesf. V: 12 en 13.

't Valt niet gemaklyk voor eenen Christen Leeraar op die byzondere verpligting aan te dringen, welke eene Gemeente, die de bestiering van haar zedelyk gedrag aan zyne zorg heeft toevertrouwd, omtrent Hem heeft in het oog te houden. „Dit moet gy omtrent anderen, dit moet ik omtrent U in agt neemen”, kan de Prediker met minder schrooms zeggen, dan „dit heb ik als uw Leeraar van u, myne Gemeente, te wagten”. — Ik verbeelde my, dat die schroom te zoeken is in het

het wantrouwen, dat ieder Christen, en by gevolg ook elk regtgeaard Euangeliedienaar, omtrent zyne eigenliefde heeft, vreezende, dat die hem verblinden, en te veel van andere zal doen afeischen. Ook kan die bepaalde vrymoedigheid haaren oorsprong hebben uit de bewustheid, dat zommige dien aandrang te partydig en eenzydig zullen oordeelen, als geschiedende door den persoon zelven, omtrent welken men het vereischte verschuldigd is, of, dat andere, die meer dweepery, dan kennis en onderscheidingskracht, bezitten, die verpligting als buiten haare kracht zullen trekken. — Ondertusschen vraag ik my zelven, en ik vraag Ulieden, of het niet de grootste nuttigheid hebbe, zomtyds, dien eerbied, en die agting, van de leeken te eischen, welke den Leeraars en hunne Bediening toekomen; zo wel als wy U, menigmaalen, onze verpligting omtrent U en uwe grootste belangen openleggen? Rusten die agting en eere niet op de rede, op de Godlyke Openbaaring, en uw eigen belang? en kan onze Geestelyke Orde wel van eenig nut weezen in de Gemeente, van eenigen invloed op het algemeen geluk der menschen, indien dezelve niet met die agting behandeld worde, welke men aan de eene of andere nuttige bediening in de Maatschappy bewyst? — Onze welgeplaatste harten verbinden ons de

twee

twee eerste vraagen ftellig, en de laafte ontkennend,
 te beandwoorden. En zo dit waar is, moet ik allen
 fchroom afleggen, gelyk ik geleerd ben andere moeie-
 lykheden te overwinnen, die zig in ons beroep
 voordoen, en ik zal deeze byzondere gelegenheid
 waarneemen, om, ten aanzien van dit ftuk, niet in
 algemeene fpreekwyzen uit te weiden, maar in zom-
 mige byzonderheden in te dringen; — deeze *byzon-
 dere gelegenheid*, zeg ik, nu ik uwen nieuwverkoozen
 Leeraar, met de aanvaarding zynes Ampts onder ons
 geluk wenfchen, myn genoegen, wegen zyne kom-
 fte, te kennen geeven, en zyn Eerwaardigheid den
 Zegen des Almagtigen en Algenoegzaamen Gods over
 zyne Bediening zal toewenfchen. — Kan ik mynen
 nieuwen Amptgenoot meerder dienst doen, dan, in
 deeze tegenwoordige oogenblikken, by Ulieden op
 eene zaak aan te dringen, waarin ik zelve het grootst
 belang ftefle; die elk regtgeaard dienaar van Je-
 zus Christus uitgeleezener agt dan fyn goud, en die
 ik weete, dat Hy op haaren regten prys fchat? — eene
 zaak, welke wy van u kunnen, van u moeten afei-
 fchen; niet, om dat wy zoekers zyn van *ydele eer*,
 maar om dat *al onzen arbeid, al ons voorftaan van U-
 lieden in den Heere*, en alle *onze vermaaningen in rook* -
 verdwynen, indien gy ons niet *erkent om onzes werks*
wille.

B

Ik

Ik zal, eerst, eenige aanmerkingen, omtrent die Agting zelve maaken; ten tweeden, aanwyzen, waar op zy rust; ten derden, doen zien, hoe zy betoond moet worden, en ten vierden, onze Geestelyke Orde aanspooren, om zig zodanig te gedraagen, dat zy die Agting verkryge en behoude. Eindelyk, zal ik het een en ander wat nader op onze harten aandringen.

GEEN van de voorschriften onzes Godsdiensts schynt, in de beoefening, die twee gevaarlyke uiterstens te kunnen vlieden, waartoe de Mensch, zo zeer aan onbestendigheid overgegeeven, vervalt. Wy moeten niet verzwigen, dat die verschuldigde agting omtrent het Leerampt, en hen, die het zelve waarneemen, welke de H. Paulus, in mynen Tekst, als eene Christelyke verplichting aanmerkt, dat zelfde lot getroffen hebbe. Het Bygeloof pleeg, in voorgaande tyden, het is nog gewoon, daar het zyne ondraaglyke heerschappy voert, de Geestelykheid blindelings te vereeren, en hun een ontzag te betoonen, welk in het oog der verstandigen eerder belaglyk is, dan dat het hunner Bedieninge luister geeft. Zommige, die het kleed deezer orde onwaardig draagen, zyn even onkundig als hunne leeken. Zy hebben deezen onberedeneerden eerbied gevoed, en voeden dien geduurig, waar zy denzelven maar kunnen mees-

meester worden door opgeblaazenheid, en nog erger ondeugden. Want het is 'er verre af, myne Broeders, dat dat Genootschap, onder welke ik de eer heb te behooren, en waar omtrent wy, nogthans, uwe agting kunnen afeischen, vlek noch rimpel zou hebben. — Zedert de tyden der Hervorming is 'er een nieuw licht over de Christelyke Kerk, en haare Bedienaars, opgegaan. Men heeft de geveinsdheid van eenigen, die voorstanders van Jezus ongeveinsden Godsdienst heeten, ontdekt: men heeft dit belaglyk ontzag, dien blinden eerbied, hervormd, en deszelfs juiste paalen aangewezen: men heeft, ingevolge der voorligting van Gods Woord, de kenmerken opgegeeven, om die Leeraars, welke in schaapsvellen wandelen, en nogthans van binnen grypde wolven zyn, te onderscheiden van die goede en getrouwe leidlieden, welke het heil der Kudde, of, om duidelyker te spreken, het geluk des menschdoms, beöogen. Dan, is het niet ongelukkig, Geliefden, dat de menschelyke natuur zo zeer genegen zy, om het verkreegen licht te misbruiken, en die grenscheidingen over te stappen, binnen welke zy moesten blyven, indien zy hun verstand anders wel gebruikten? Zommige, die zelfs nog zo ongelukkig niet zyn, dat zy met den Godsdienst spotten, of de Goddelykheid der Openbaaringe ontkennen, schyn

nen van die hervorming, welke de Geestelyke en hunne Orde ondergaan hebben, een volflaagen misbruik gemaakt te hebben. Zy behandelen die Orde met eene volstrekte veragting, of met die koelheid en onverschilligheid, die hun eigen verstand tot on-eer strekken, en hen zo wel als anderen, op wien dat invloed heeft, onvatbaar maaken, om eenig voordeel van onze bediening te trekken. Hoe gelukkig zou ik, hoe gelukkig zouden wy allen wezen, indien men tusfchen deeze twee uiterftens den middenweg konde houden. Laat ons zien wat wy vermogen!

Myn's oordeels draagt hy, die de les des *Apostels* in agt neemt, zo wel de verschuldigde eer toe aan de Perfoonen, welke het leeramt bekleeden, als aan hunne Bediening. *Paulus*, ik beken het, duidt die hoogagting inzonderheid op hun Ampt: *agt ze in de liefde, om hunnes werks wille*. Maar daar door fluit hy hunne Perfoonen niet uit; veeleer wyst hy den grond aan, op welke de Agting, omtrent hunne perfoonen kan, geëischt worden. — „Omtrent hunne, ne perfoonen"! Zweemt dat niet, denkt veelligt iemand, na dat te verregaand ontzag, waar van zo even gesproken werdt, en na die bespottelyke eerezugt, welke veele, die het Geestelyk gewaad draagen, onregtmatig involgen? Is het niet genoeg, dat men

men der Bediening, welke zy bekleeden, agting bewyze, en is de verschuldigde eer, omtrent hunne perfoonen, niet daarin alleen gelegen? — Ik zal u, omtrent dit voorstel, tragten genoeg te geeven, en schort zo lang uw oordeel op, tot dat ik uwe vraag beantwoord heb.

Zeer zeker is de agting voor de Geestelykheid meest gelegen in eene regtmaatige waardeering hunnes Ampts. Dan men moet hunne Perfoonen van hunne Bediening niet afscheiden. Waarlyk eene fyne onderscheiding! zullen myne verstandige Hoorderen oordeelen. Dan zulk eene fyne onderscheiding is noodig, myne Vrienden, om dat veele aan zulk eene fyne onderscheiding gewoon zyn, en daar door ('t geen men anders voor geen uitwerkzel van die onderscheidingskracht zou aanzien) onbestaanbaar met zigzelven handelen. — Men moet de Leeraars van 's Heilands Godsdienst erkennen als nuttige leden in de Maatschappy, en dat bewyzen door een gepast, vriendelyk en bescheiden gedrag, even als men zig gedraagt omtrent andere perfoonen, die een nuttig ampt in de zamenleving bekleeden, en dit versta ik door eene behoorlyke waardeering van hunne perfoonen. Ik heb menschen aangetroffen, die, met genoeg zelfs, eene Kerkreden aanhoorden, en gevallen scheenen te scheppen in alles, 't geen in

den engften zin, tot de waarneeming van ons Geestelyk Ampt behoort; maar die, voor de rest, de Leeraars wel uit de lyst van nuttige Leden des Burgerlyken lichaams wilden fchrappen. De zulke handelen onbestaanbaar met zigzelven. Want hoe kan men in eene verrigting genoeg neemen en belang stellen, zonder die perfoonen, welke ons dat genoeg verleenen, en met ons belang medewerken, te waardeeren en te agten? zonder zig omtrent die veroorzaakers van dat belang, en dat genoeg, zodanig te gedraagen, dat zy verzekerd kunnen weezen van het gewigt dat we in hen stellen, welke verzekering eene spoore is, om, met meerder yver, dien nuttigen loopbaan af te loopen? Wat invloed zullen de lesfen van den Godsdienst op de harten der geene hebben, die, naauwlyks hunne hielen uit de Vergadering der Christenen geligd hebbende, de Bedienaars van dien Godsdienst hekelen, en hunne Orde lasteren? My is ingeboezemd; „ ik moet God vreezen, Jesus Christus gehoorzaamen en mynen pligt beoeffenen. Ja „ dit is zelfs noodzaaklyk voor myn tydlyk geluk”. — Maar ik denk, op het zelfde oogenblik, aan den perfoon, die my dat geleerd heeft; en ik gevoel eenen afkeer van den perfoon, die my dat geleerd heeft; die afkeer vermeedert op het zien van denzelfen! Ziet daar hoe het eene denkbeeld het andere

re moet uitwisfchen! — En waarom zyn wy zo ongelukkig, van onderheevig te weezen aan de ftuursheid en grilligheid deezer lieden, meer wanneer we ons van den Kancel dan op denzelven bevinden? Is het, om dat zommigen, die onze bediening, tot hunne eigene fchande, bekleeden, niet beantwoorden aan hunne vermaaningen, die ze andere geeven? om dat ze anderen lasten opleggen, welken zy niet eens met hunnen vinger willen aanraaken? om dat zy wel noodig zouden hebben van den Predikftoel na hun ftudeervertrek geleid te worden, om daar uit niet eerder te verfchynen, dan op dien tyd, wanneer zy andermaal in het openbaar zig te vertoonen hebben? De zulken verfoeijen wy zo verre, als gy zelve denken durft: maar het is onbillyk, zo wel als niet verftandig, anderen van onze Orde, op dezelfde wyze te veragten, of in de gemeene zamenleeving nutloos aan te merken, die zig als nuttige leden in de maatschappy gedraagen, en zig uwer agtinge willen waardig maaken.

Twyfelt gy 'er aan, Geliefden, of die agting voor het Leeraarampt, en voor de geenen die het bekleeden, fluit mede in, eene liefde en genegenheid tot die Bediening en de genoemde perfoonen; niet dat gy dezelfde liefde alle Geestelyke behoort toe te draagen, of dat gy alle Leeraars uwer Gemeente

even

even teder beminnen moet. Neen, hierin heeft uw vriendschaplyk hart keuze; de een verdient, door zyne hoedanigheden, door eene meerdere zamenfmetting van uw hart met het zyne, meerder uwe liefde dan de ander. Ondertusfchen zyt gylieden niet onkundig, dat men dat geen lief heeft, welk men hoog agt; inzonderheid wanneer die agting rust op de voordeelen, welken wy daar van trekken. Dan verandert de agting in, of gaat vergezeld met, liefde voor het zelve. Wy willen het niet missen, en de wortelen deezer liefde fchieten dieper, naarmate wy geleid worden in het gezigt van deszelfs onontbeerlyke nuttigheid; naar maate onze genoegens en onherftelbaare voordeelen, met deszelfs gemis, een einde zouden neemen. Is het dan wel vergeefs, dat de Apostel 'er byvoege: *Agt ze zeer in de liefde*; dat is, „laat uwe agting door liefde geleid worden”. — *Liefde*, myne Vrienden! Ja deeze is de maate, na welke wy het gedrag van allerlei perfoonen moeten meeten. En zo deeze in uw hart eene plaatse moge hebben, zult gy blyven denken, dat de Leer-aars menschen zyn, en van hen niet dat geen verwagten, welke alleen van Engelen, of andere volmaakte Weezens, die een anderen Kloot bewoonen, zou kunnen geëischt worden. Maar, zo doende, zouden wy op den weg komen, ter aanwyzinge, hoe
die

dig Agting behoort betoond te worden. Ik zal vooraf nog doen zien, op wat grond die Agting kan geëischt worden.

VERRE zy het van my te beweeran, dat in den perfoon des Leeraars iets meer, dan in dien van andere, huisveste. Zyne Geestelyke Orde verandert zyne natuur niet; noch het geestelyk gewaad, welk hy aandoet, geeft hem eenige bovennatuurlyke verligting of heilgheid, die andere menschen niet bezitten of niet kunnen bezitten. De hoogmoedige Geestelyke moge zulks, door eene gemaakte kleeding, eene gedwongene spraak, eene verveelende houding, en andere uiterlykheden, die in het oog der verstandige belaglyk zyn, willen toonen, en dus eenvoudigen in dat valsche denkbeeld versterken; hy moge, als op eenen verren afstand, der menigte naderen, als of hy zeide: *Naakt tot my niet, want ik ben heiliger dan gy.* Wy leeven niet meer onder die wonderdaadige Bedeeling, in welke men (het zy met eerbied gezegd!) met het omslaan van den Geestelyken of Profeetischen Mantel, den buitengewoonen geest Gods verkrygt, gelyk *Eliza* verkreeg. Wy leeven niet langer in die tyden, waarin de H. Geest door de Euangeliedienaars spreekt, zo als hy sprak door de Apostelen. Alle godsdienstige kundigheden, welke wy bezitten, alle godsvrugt, van welke het

hart des regtschaapen Leeraars blaakt, verkrygen wy door onderrigting van menschen, door gewyde en ongewyde schriften, onder de gewoone bedeeeling des Geests, en door het voorbeeld van andere Godvrugtige Euangeliedienaars, en onze medegeloo-vigen.

Even min rust die Agting, welke men den Leeraars verschuldigd is, op eene onmiddelyke roeping der Geestelykheid in het algemeen, of van den eenen of anderen Leeraar in het byzonder, door den Allerhoogsten, of door Zynen Zoon, het hoofd der Kerke. Alle dingen gebeuren onder Gods toelaatende en bestierende Voorzienigheid, zo algemeen en zo byzonder als haare wysheid dat noodig vindt. Gelyk Jefus Christus, in den beginne des Christendoms, door de Apostelen en andere Leeraars, die onmiddelyk door den H. Geest werden aangesteld, zyne Leer over den aardbodem liet verkondigen, en op die plaatsen bevestigen, daar zy reeds gepredikt was, even zo neemt hy daarin genoegen; ja ik durf meer zeggen. Als het hoofd zyner Kerke heeft hy verordend, dat dit goede werk, meer midlyker, en menschelyker wyze, in onze dagen, door gewoone Leeraars, zou agtervolgd worden. Ondertusfchen kan men geen voldoende kenmerk opgeeven, dat een of meer Geestelyke eene onmiddelyke aanstelling tot

tot zyne bediening zou gekreegen hebben, waar door Hy daar toe meer geschikt zou weezen dan andere, die dat Ampt niet waarneemen, of door welke onmiddelyke roeping hy eene byzondere waardeering zynes perfoons zou verdienen. De lust des Jongelings, om eens een Opzienders ampt te bekleeden: de ernstige omstandigheden, waarin hy opgebracht is, het besluit der Ouders, en meerder dingen, schikken hem tot dien post. Hy wordt door menschen onderweezen, door menschen geroepen, door menschen in zynen dienst aangesteld: door menschen, die onder de algemeene bedeeeling der Voorzienigheid leven: door menschen, welke uit zuiverer of onzuiverer beginselen, in die aanstelling, te werk gaan, naar maate ernst en Godsvrugt, of verkeerde eerzugt, in hunne harten huisvesten. — Daar dan deeze Agting, noch op iets buitengewoons in den perfoon des Leeraars, noch op zyne onmiddelyke en Godlyke roeping rust; waarop heeft zy dan haaren grondslag?

„ Die Agting rust, voor eerst, op de nuttigheid
„ hunner Bediening, en den gewenschten invloed
„ dien dezelve heeft op het heil der Maatschappy.
„ De Geestelyken bekleeden het nuttigste ampt in de
„ samenleving”.

„ De Geestelyken bekleeden het nuttigste ampt in

„de zamenleeving"! Ik voorzie al, dat dit gezeg by andere vreemd zal klinken; by zommige euvel zal opgenomen worden. Maar wat zwaarigheids, zo we hier niets zeggen, of het steunt op voldoende reden? — De Geestelykheid bestaat uit een lichaam van Menschen, dat zig afgezonderd heeft, om de kennis van God voort te planten, deszelfs heiligen dienst te beschermen, en den menschen hunnen pligt te leeren in die verschillende betrekkingen, waarin zy zig gesteld vinden. En daar het leeven onzer ziele niet beperkt is binnen den kleinen omkring deezes vlugtigen tyds, dienen hunne verrigtingen, om ons tot eene gelukkige eeuwigheid voor te bereiden. Zy doen dat, ingevolge en naar het voorschrift dier openbaaringen, welke onze Hemelsche Vader den menschdomme, in verschillende tyden, schonk, en in het byzonder, na die laatste bekendmaking van Gods goeden en heiligen wil, ons door zynen geliefden Zoon geschonken. Zy zeggen andere beroepen, die meerder tydelyk voordeel geeven, vaarwel, en zonderen zig af tot die bediening, waarvan de voordeelen en gevolgen zelfs tot in eeuwigheid kunnen duuren. My dunkt dat het enkel noemen dezer dingen, in de ziel van alle de zulke, agting en liefde voor hunne Perfoonen en Bediening moet ontsteeken, die hun eigen geluk, en het geluk hunnes even-

evenmensch, met geen onverschillig oog aanzien. Ik zal deeze nuttigheid des Geestelyken Ampts wat hooger ophaalen, en wat breeder beschryven.

Geen maatschappy kan bestaan zonder Godsdienst, dat is te zeggen, zonder dat derzelver leden met eene regtmaatige vreeze zyn aangedaan voor een Hooger Weezen, voor welke zy van hunne openbaare en heimelyke bedryven zig eens zullen moeten verantwoorden. De reden daar van is, dat de Burgerlyke Wetten niet alle misdryven beteugelen kunnen; alleen de zulke, welke in 't openbaar gepleegd worden, of die eenen onmiddelyken en aanstonds zichtbaaren invloed hebben, ten nadeele van het algemeene geluk. Maar daar zyn duizend misdryven, die in het verborgen geschieden, die onder het opmerkzaam oog der Overigheden niet kunnen verschy-
nen, die zulk eenen onmiddelyken en zichtbaaren invloed niet hebben; maar die niet te min allerverderfelykst zyn in de gevolgen, en als een langzaam vergif, eindelyk, den dood des ganschen lichaams te wege brengen. Ter beteugeling deezer ondeugden, welke niet onder hunne magt viel, schreeven de oude Wetgeevers eene vrees voor; eene vrees voor een alwetend en alles gadeflaand Weezen, dat eenmaal dat geen vervullen zou, waarin zy te kort gekomen waren, en in het licht zou brengen, dat in 't ver-

borgen geschied was. „ Ons straffen de Goden, zo „ dit of dat zo zy"! was de taal des volks, om dat de Burgelyke Wetten met den Godsdienst begonnen.

Dan zulk eene vrees voor hooger magten, of zoudanig een Godsdienst, (noemt dit, gelyk gy zelve dat goedvindt) kan niet blijven bestaan, zonder Bedienaars van denzelven, die hun werk maaken, om het ontzag daar omtrent leevendig te houden, en te bewaaren. Andere menschen hebben daar toe noch lust, noch tyd, noch bekwaamheid, vermits andere zaaken hunnen geheelen persoon vereischen. Daarenboven vorderen het gezag, en de invloed van den Godsdienst, ten nutte van het Algemeen, dat dezelve door eenen staatelyken stoet van personen, die zig met niets anders bemoeijen, versierd worde.

— Indien dan kundige mannen, of de Godlykheid van dien Eerdienst ontkenden, of daar omtrent eenige twyfelingen hadden, was het de beste staatkunde, die twyfelingen in hun eigen boezem, of slegts in het byzyn van eenige vertrouwden, te smoooren, en zy moesten de waardy dier Geestelyke Bedieningen erkennen. Dit hebben de kundigste en vroomste personen der Oudheid, om het algemeen geluk des volks, gedaan.

Dat wy nu wat nader koomen. Wy gelooven,
dat

dat het eenig en hoogſte Weezen, onze Schepper; Vader en Weldoener, tot ons, door het Woord, 't geen wy als heilig erkennen, geſproken hebbe. Die openbaaring heeft invloed zelfs op onze tydelyke belangen. Derzelver beleeving maakt ons gelukkig. Wy twyſelen niet aan derzelver Godlyk gezag. Want alle bedenkingen, die het Ongeloof daar tegen inbrengt, en die wy nooit geſchroomd hebben U vrymoedig open te leggen, zyn ongegrond, valsch, belaglyk, en wel honderd maalen weerlegd. Derhalven rust de Agting, die wy der Geestelykheid verſchuldigd zyn,

„ Ten tweeden, op de verkondiging van dat Godlyk woord, door welke zy 's menſchen tydelyk en „ eeuwig belang bevorderen”.

De Geestelyke, wiens regte hand door de Openbaaring, en wiens ſlinke door de gezonde reden, geleid en vast gehouden wordt, boezemt den menſch eene zuivere kennis in van God en zyne volmaakt-heden, en leert hem de naauwe betrekking, waarin hy, uit hoofde zyner ſchepping, tot God ſtaat; hy leert hem de nog naauwere betrekking, waarin de zondige ſterveling, door de genade des Euangeliums; tot dien zelfden God komen kunne, wanneer hy in *Christus* gelooft, die ons met den Allerhoogſten verzoend heeft, en die ons heiligt om Gods gemeenſchap, gunst en vriendschap, in tyd en eeuwigheid te kun-

kunnen fmaaken. De Leeraar van den Christelyken Godsdienst dringt, ten sterksten, op de beoeffening van 's menschen plicht aan, in verschillende betrekkingen. De Overigheden, die ons bestieren, en de onderdaanen, welke gehoorzaamen, ontvangen, uit zynen mond, die raadgeevingen, welke hunne hooge en laage standen tot het algemeene welzyn doen samenloopen. De Burgers, Heeren, dienstknechten; de Vaders, Moeders, kinderen, broeders en zusters, worden in zyne lessen en bestieringen niet vergeeten. Hy deelt ze uit als een Menschenvriend, wiens hart gloeit van liefde tot het algemeen geluk. Met yver, wiens leidsgids altoos verstand is, maant hy zyne Gemeente van die ondeugden af, die niet onder de beteugeling der Burgerlyker Wetten vallen, en hy smeekt hen by de ontverminge Gods, by de liefde van Jesus Christus, die aan zynen kant alles gedaan heeft, om het menschdom van de zonden te verlossen, mitsgaders by hunne eigen belangen, die misdryven te laten vaaren, eer ze eens plegtig renschap van hunne daaden, ten eenigen dage, zullen moeten geeven, en daarop een ongelukkig en onherroepelyk lot verwagten. — Is de Maatschappy in bloei; de Geestelyke vermaanen derzelver leden, hunnen overvloed niet tot hun eigen beiderf te misbruiken. Zy aanschouwen den algemeenen welvaard met vrolyke oogen, en danken daar voor

voor den Hemel met blyde harten. Maar zy weeten, uit gewyde en ongewyde Geschiedenissen, dat deeze bloei meest aan de verwelking toe is, wanneer hy zig op het schoonst vertoont. — Is de Burgerstaat in verlegenheid en in rampen gewikkeld, gelyk in onze dagen; zyn het uwe Leeraars niet, by welke gy, onder andere, troost zoekt? Zyn zy het niet, die u opbeuren, en verzekeren, dat gy reden hebt op de Voorzienigheid te vertrouwen, en van Haar hulp te verwagten, byaldien gy *uwe zonden afbreekt door geregtigheid*? — Eindelyk, het is de Geestelyke, die den broozen mensch, zo wel in dagen van gezondheid als ziekte, tot eene gelukkige eeuwigheid, en eenen staat van grootere volmaaktheid, dan wy hier beleeven, voorbereidt. Den vroomen Christen leidt hy by de regte hand aan den oever des doods, en verwydert zyne gedagten van de akeligheid der ontbinding, de naarheid des grafs, en de ontzaglykheid der Eeuwigheid, op welker gedagten het menschelyk verstand, aan afmeetingen gewoon, verbaasd staat. Hy verwydert daar van de gedagten, door die Eeuwigheid zo zalig te schetsen, als God de waaragtige zelve beloofd heeft. Indien gylieden dan van de tydelyke voordeelen der Godsvrugt overtuigd zyt, en gelooft, dat dit gedrag des Geestelyken den onvroomen in den Burgerstaat beteugelen, en den Christen genoegens

gens veroorzaaken kunne; indien gy gelooft, dat we iets tot uwe eeuwige volmaaking toebrengen, *erkent dan de geene die onder u, ZEDELYKER WYZE, arbeiden, die u vermaanen, en uwe Voorstanders zyn in den Heere*; dat is: „die uwe Leidslieden zyn in „uwe Godsdienstige, en Euangelische kundigheden, „uwe raadgeevers omtrent uw zedelyk gedrag,” en dat wel *in den Heere*, „om des Heeren wille, of „tot eer van Jesus Christus.”

Neemt my niet kwalyk, waarde Vrienden, dat ik uwe Aandagt hier een weinig afbreeke, en gehoor geeve aan eene bedenking, welke ik my verbeelde, dat door zommige gemaakt worde. — „Wy hebben,” hoor ik zeggen, „zelve Gods Woord in „handen, waaruit de Geestelykheid hunne leerin- „gen, vermaaningen en vertroostingen trekt. Ieder „Christen zoude die posten omtrent zigzelve, ja „zelfs omtrent andere, kunnen verrigten, en die „schaar van Leeraars, welke van de Maatschappy zo „veel Inkomsten trekt, kon, zo doende, gemist worden. — Ieder Christen zou dien post, — zelfs „omtrent andere, kunnen verrigten.” — Deze bedenking vermindert niets van de kragt myner redenen. Want dan zou de Agting, welke wy nu aan de Geestelykheid toekennen, op dien *Christen* beklyven, die de voetstappen des Leeraars drukte.

Maar,

Maar, zo het noodzaaklyk zy, (en wie kan my het tegendeel aanwyzen?) dat Gods Woord opgehelderd worde; dat Woord, welks bekendmaaking, voor zo veel eeuwen, in eene spraake, en in eenen styl, geheel van de onze verschillende, geschiedde; — indien het noodig zy, dat de Godlykheid dier gegeevene openbaaring tegen de bedillingen van het schrander en kundig ongelooft, verstandiglyk verdedigd worde; — indien het vereischt worde dat de vroege Jeugd omtrent wezenlyke Godsdienstige kennis onderwys ontvange, en zy, die niet leezen kunnen, in het zelfde voorregt deelen; — indien de Openbaare Byeenkomsten, ter Godsdienstoeffeningen afgezonderd, voorgangers noodig hebben — ware het al te onvoorzigtig deeze zo onontbeerlyke zaaken aan een losse, misfchien, aan eene gevallige genegenheid, en aan de volstrekte onbekwaamheid van eenige eenvoudige en welmeenende Christenen, over te laten. Zoudt gy u tot dit alles inlaaten, welke veellig daartoe de noodigé vereischten bezit, doch gestadig door een drom van bezigheden wordt weggésleept, of zulk eene aanzienlyke plaats in de Maatschappy bekleedt, dat gy geheel van den geringen Burger verwyderd zyt; en wiens omstandigheden u volstrekt beletten zouden, om, op gezette tyden, uwe Godsdienstige kundigheden in het hart uwer mindere over te gieten?

Uwer mindere, die slegts op eenen verren afstand u durven naderen? — Alle kennis van waarheid en Euangelische deugd zoude verflauwen, en daarna ganfchelyk uitsterven, byaldien hier in eene aanhoudende vertraaging kwame, en wy werden ras in de akelige duisternisse des Heidendoms gestort. Laat dan de Maatschappy zig niet beklagen over de kosten, welke de bewaaring onzer Orde, zo nuttig voor den staat, vereischt. Laat zy, ten minsten, eerst aan de behoefte van nutlooser uitgaven denken. Laat zy overweegen, dat wy haar getrouwe Burgers leveren, en, door een afgezonderd leeven, in staat zyn, ons op kunsten, wetenschappen en fraaie letteren, de bronnen van beschaafdheid, en de teugels der oude woestheid, toe te leggen, gelyk de ervarenis met de stukken aanwyst.

Ik heb my altoos verbeeld, myne Broeders, dat eene nuttige en noodzaaklyke bediening onder de Menschen in waarde rees, naarmate dezelve met meerder moeilijkheden en zwaarigheden vergezeld ging, en die nogthans den bekleeder derzelve niet affchrikten, om ze met alle getrouwheid waar te neemen. Uit dien hoofde verdient, „ ten derden, „ de getrouwe Uitdeeler van Gods Woord elks agting, om dat zyn nuttig ampt met zeer veele moeilijkheden verbonden is.”

Wy

Wy hebben, ik erken zulks met dankbaarheid aan alle welmeenende, wy hebben den naam van *Eerwaardigheid*. Ach! dat ieder van ons beroep zig overeenkomstig denzelven gedroeg! Wy hebben de voor-aanzittingen in de gezelschappen, en de hooge hand zelfs van den deftigsten burger. Dit moet de zwakheid onzer zinnelyke natuur streelen. Dat wy onze zwakheid hierin maar nooit lieten blyken! — En op de meeste plaatsen smaaken wy het vette der aarde. — Wy genieten tevens zedelyke genoegens. Het zien van Gods blykbaaren zegen verheugt onze zielen, en onze harten zwellen van blyde aandoeningen, zo dikwils onze zwakke poogingen met eenen gewenschten uitflag bekroond worden. — Dan legt daar tegen in de weegschaale, hoe wy te worstelen hebben — met de veragting des ongeloofs — met de spotternyen der onverschillige — met de vitteryen van onkundige — met de vooroordeelen der hardnekkige — en met den tegenstand der Onvroomen. Overweegt hoe onze bedryven, schoon nog zo onschuldig, dikwils misvormd, en met een zwarte kool getekend worden; hoe eene enkele mistrede, ja zomtyds een enkel gezeg op den Kansel, met het beste oogmerk voorgedraagen, en door kwaadwillige uit zyn verband gerukt, ons zodanig uit de vriendschap en gunste van een of meerdere kunnen

verbannen; dat alle onze vermaaningen, in volgende tyden, uit een ernstig en godvrugtig Hart gevloeid, op hunne harten afftuiten, als op eenen muur, die geenen doorgang gedooft. En neemt hier by in aanmerking, hoe onze Orde zig van veele genoegens en uitfpanningen dient te fpeenen, die de vroomfte Christen wel honderd maalen met alle gerustheid genooten heeft, zonder dat het immer in zyne gedagten opkwame, of hy daar door iets euvels bedreef. — *Zig daar van dient te fpeenen*, om de gevaarlyke wraakzugt van den fchynheiligen niet op te wekken, nog de stille rust, die in de ziel van den eenvoudigen burger heerscht, te ftooren. — Laat my nu tot die Byzonderheden overgaan, die ons zeggen kunnen, hoe men die beweezene *Agting* omtrent de Geestelykheid te toonen hebbe.

En hier in zal ik niet breedvoerig behoeven te weezen, vermits reeds eenige trekken van die be-
toonde *Agting* en *Erkenntenis* gemaald zyn. 't Is genoeg, wanneer ik daar by nog zommige voege. — Indien men geloove, dat het den Leeraars ernst zy, (en wat reden is 'er, om de opregtheid van zo veel kundige en braave lieden in twyfel te trekken?) — indien men geloove, dat zy niets vuuriger wenschen, dan dat de kennis van God en Godsdienst, welke zy voortplanten en aandringen, aangenomen worden; dat

dat hunne Gemeente zig als getrouwe Burgers en goede Christenen gedraage; dat hunne vermaaningèn tot deugd en godsvrugt omhelsd en beoeffend worden — kunt Gylieden het besluit zelve wel opmaaken. Hy, die daarin aan het verlangen des Leeraars voldoet, die een getrouw gebruik maakt van zyne onderwyzingen, van zyne raadgeevingen en vertroostingën, en, door een tegengesteld gedrag, de handelwyze der geene afkeurt, welke den vastgestelden dag der Godsdienstoeffeningen tot hunne uitspanning, tot de geneezing van eene kleine onpasfelykheid, tot het overzien van den staat hunner zaaken, of tot het leezen van een Roman, een Tooneelftuk, en van die Schryvers besteeden, welke gaarne den Godsdienst en deszelfs Bedienaars zagen uitgerooid; — hy geeft aan onze Orde en aan onze Bediening de meeste blyken van Agting; en schoon dezulke ook niets anders doet, doet hy aan onze goede zaak egter veel meer voordeels, dan de evengenoemde, die ons dikwils, met alle gulhartigheid, met alle genegenheid en vriendelykheid, behandelen, uitgenomen dien tyd, wanneer wy werkelyk in ons ampt zyn, en de menschen tot deugd en Godzaligheid opwekken. Een zeer byzonder gedrag, in de daad, maar al te zeer door de ervaarenis bewaarheid! *Weest uwe Voor-
gangers gehoorzaam, en zyt ze onderdaanig,* schryft
de

de *Apostel* (*); dat is, verwaarloost hunne goede vermaaningen, noch in de aanhooring, noch in de beoeffening, en hy toont hier door kennis van het menschelyk hart te hebben. Den getrouwen Euan-geliedienaar kan nooit minder agting betoond, noch hem meerder hartzeer worden aangedaan, dan wan-neer het evengenoemde veragt of verwaarloosd wordt.

Het zal niet noodig zyn te zeggen, dat eene beledi-ging van hunne Orde, van hunne Perfoonen en Be-diening, met woorden of daaden, volstrekt tegen de verëischte waardeering der Geestelykheid aanloope. Deeze belediging schynen zommige perfoonen des te eerder in te volgen, om dat zy steunen op hunne weerloosheid, hunne zagtzinnigheid en andere hoe-danigheden, waar door veele derzelve bediening tot eere strekken, dan waar door ze tevens weerhou-den worden, om die wegen van regtvaardigheid in te slaan, door welke andere zig voldoening be-zorgen. Zelfs wanneer de een of ander van ons zig eene regtmaatige bestraffing, of nog iets anders, mogt waardig gemaakt hebben, eischen de nuttigheid en de algemeene invloed onzer Orde, niet om dien te spaaren, maar allervoorzigtigst met de bestraffing, of eene strengere behandeling, te werk te gaan.
Daar

(*) *Hebr.* XIII: 17.

Daar zyn menſchen, wier hart van genoeg ſchynt te zwellen, wanneer zy, of andere, iets berispenſwaardigs in eenen Leeraar vinden. Zy verkondigen dat op de ſtraaten, en bazuinen het uit op de gemeene plaatſen. En wanneer men den oorfprong daar van nagaat, is die niet anders, dan om hunne eigene zwakheden, en misdryven te bedekken. — Andere, welke veel beter hartsgeſteltenisſe bezitten, dan de evengenoemde, neemen gaarne de gelegenheid waar, wanneer hun ſtof tot andere redenwiſſelingen ontbreekt, om met de Geestelykheid te boerten, en zig eens, eenige oogenblikken, met de zwakheden, of byzondere en dikwyls in de daad belaglyke hoedanigheden, van eenige diens rangs te vermaaken. Daar ſchynt nog eenig zout aan hunne gulhartige en bedagtlooze geſprekken te ontbreeken, wanneer niet de een of ander van het Geestelyk lichaam gehegeld en beſpot is. Ik neem de vryheid te zeggen, dat dít gedrag, hoe welmeenend de geene ook mogen wezen, die het leiden, regtſtreeks aangekant is tegen de overtuiging, welke die menſchen zelve van de nuttigheid des Leeraarampts bezitten, en van veel nadeeliger invloed is, dan zy durven denken. Men geeve ons de zelfde Agting, die aan een ander nuttig lichaam in de Maatſchappy beweezen word; men toone die door vriendelykheid, beſcheidenheid, gediens-

E

ftig-

ftigheid en gebruikmaaking van onzen Godsdienstigen raad, en ons Genootfchap, ten minfte dezelfs verftandigfte deel, zal voldaan zyn.

Ons Genootfchap zal voldaan zyn! — Want die Leeraars bedriegen zig, welke oordeelen, dat die *Agting* befta in een blind ontzag van hunne leeken omtrent hen, of in eene toeftemming van alles, dat zy zeggen, zonder eenig onderzoek. Zy bedriegen zig, die oordeelen, dat deeze *Erkenntenis* zou gelegen weezen in eene overlaading van gifchenken, ter vervulling van wezenlyke en ingebeelde behoeften. Deeze waren de blyken van *Agting* omtrent de aller-eerfte Christen Leeraars, toen zy van de genade hunner Gemeente moesten afhangen (*). Nu 'er verbinteniffen geflooten worden, om voor eene bepaalde fomme het Leeraarampt in de eene boven eene andere Gemeente waar te neemen, en men, derhalven, zorge draagt voor een vast beftaan der Leeraars, kan niemand zeggen, dat het een blyk van geene *Agting* weezen zou, wanneer zulks nagelaaten werdt. Trouwens dit hangt, veelal, af van de algemeene gewoonte, en van de meer of min bekrompene omftandigheden des Leeraars, terwyl het fomtyds nuttig kan weezen zyne byzondere *Agting* en genegenheid voor

(*) *Hand.* XV: 27. *1 Cor.* IX: 11. *Gal.* VI: 6. *1 Tim.* V: 17, 18.

voor den Leeraar en deszelfs Bediening, door zulke zichtbaare en aangenaame onderpanden, te toonen. — Even zeer bedriegen zig die Geestelyke, welke van gevoelen zyn, dat hunne Agting sta of valle met hen, al of niet, in de gemeenzaamste verkeerung in te wikkelen. Dit bewys van waardeering heeft alleen zynen grondslag in de gewoonte, de plaats, waar men zig bevindt, de manier van verkeerung, hunne eigene gezelligheid en andere beminnellyke hoedanigheden, en de gezelligheid van andere. My dunkt, dat de Prediker, die blyken geeft van in dat ding wat veel belang te stellen, zyne te sterk gedreevene zugt na eer, grootheid, en andere aardfche voordeelen, verraade. — En zo doende, koom ik van zelfs tot myn *Vierde Stuk*, waarna gy, misfchien, al verlangt; namentlyk wat een Leeraar aan zynen kant te doen heeft, om die *Agting* en *Erkentenis* te verkrygen, en te behouden.

Denkt niet, myne Toehoorders, dat ik my thans zal inlaaten, om den pligt eenes Leeraars te fchetfen. Hoe genegen wy daar toe, op enen anderen tyd, mogen wezen; dat is, in dit uure, geheel buiten ons bedoelde. Wy zullen van die verpligting, flegts, zo veel zeggen, als tot het onderwerp betrekking heeft. — Wy ontfiaan u van alle hoogagting omtrent onze bediening en perfoonen, indien wy onzen dienst niet,

met alle getrouwheid, waarneemen; indien wy u niet *leeren, vermaanen, en vertroosten*, met dien regtg-aarden Godsdienstyver, en met dien ernst, dat elk verstandig en Godvrugtig Christen overtuigd zy en blyve, dat wy ons beroep niet alleen waarneemen, om daar door een bestaan te hebben, maar ook, om het algemeen geluk, in de weereld, te bevorderen, en de menschen tot eene zalige eeuwigheid voor te bereiden. 't Kan niet dan aan eene verbaazende onkunde, of aan eene volflaagene moedeloosheid, door den tegenstand eener verstandlooze en vooringenomenen menigte, veroorzaakt, of aan een hart, 't geen reeds in slegtheid verfynd is, worden toegeschreeven, wanneer de Prediker, van den Kansel zynde, nimmer, het nut overweegt, 't geen hy in zyne Gemeente gedaan heeft, of nog kan doen; maar alleen de tydelyke winsten berekent, die hy, van zynen predikdienst, reeds getrokken heeft, en nog kan trekken. Daar kan geene Agting in uwe zielen omtrent zulk eenen Leeraar huisvesten; want zyne onverschilligheid en verkeerd belang zal in zyne redenvoeringen, in zyne gesprekken, en in zyne geheele houding, doorstraalen.

Des Leeraars gedrag moet met zyne leer zamenstemmen. Deeze is een stokregel, welken elk kent, en veele toonen te kennen. Zy vlieden eer de vergadering,

ring, daar de Euangeliedienaar van een aanstootlyk gedrag het woord doet, al weet deszelfs welspreekende tong de ooren aan zyne toonen te boejen, of, zo zy daar koomen, is het, om zig te vermaaken, of het gehoor door klanken te streelen. Het enkel gezigt des perfoons laat het hart onaangedaan, schoon de redenen, op zig zelve, dat anders konden treffen. En ik zal 'er byvoegen, dat een Geestelyke, die, by aanhoudenheid, een slegt leeven leidt, onbeschryfelyk veel nadeels toebrengt; nadeel aan onze geheele Orde, en derzelve gezegenden invloed; nadeel aan eene geheele menigte menschen, welke op gezag en voorbeelden afgaan. Ik druk my niet te sterk uit, wanneer ik zegge, dat het beter ware, dat de zulke, nooit *het leevensligt aanschouwd*, ten minsten, nimmer, zyne bediening aanvaard hadde. Gy kunt, ten aanzien van hem, zeer wel, de woorden van den yverigen en heiligen Kruisgezant de uwe maaken: *Ziet gy wordt een Jood genoemd, en rust op de wet — en gy weet zynen wil, en beproeft de dingen, die daar van verschillen; zynde onderweezen uit de wet. En gy vertrouwt u zelve te zyn een leidsman der blinde, een ligt der geene, welke in duisternisse zyn, een onderrigter der onwyse, en een leermeester der onwetende: hebbende de gedaante der kennisse, en der waarheid in de wet. Die dan een ander leert, leert gy u zelve niet? die pre-*

dikt, dat men niet steelen zal, steelt gy? die zegt, dat men geen overspel doen zal, doet gy overspel? Die van de afgoden een grouwel hebt, berooft gy het heilige? Die op de wet roemt, onteert gy God, door de overtreedinge der wet? want de naam Gods wordt, om uwent wille, gelasterd ().* — Evenwel blyft de beste van onze Orde een mensch, een mensch van de zelfde bewegingen als gy alle, die nog eene bovennatuurlyke en ongewoone verligting; nog eene ongemeene heiligheid, ontvangen, en daarom te worstelen heeft met zwakheden, welke het liefderyk hart, aan het zelfde lot blootgesteld, draagen moet.

Zagmoedigheid, goedertierenheid, inschiklykheid, nederigheid en vriendelykheid, zyn de hoofddeugden van ons gezegend Opperhoofd *Jesus Christus* geweest, terwyl hy op aarde verkeerde, en zyne Kerk stigtte. Van deeze hoedanigheden moeten deszelfs dienaars, ten minsten, iets bezitten, zullen zy zig der genegenheid, vriendschap, en Agting van hunne Gemeente waardig maaken. Geen pauslyk gezag hebben zy zig aan te maatigen, nog inbreuk te doen op de vryheden, welke ieder lid van 's Heilands Gemeente, door hem zelven, ontvangen heeft. Egter kennen die toegeevenheid en verdraagzaamheid haare paalen. Men moet die niet plaats vergunnen, daar
het

(*) *Rom. II: 17-24.*

het ons geweeten, de waarheid, en onze onbetaalbare vryheden geldt, of daar ze in eene volflaagene onverschilligheid verkeeren zouden. Dat wy, daar door, zelfs onze Agting by zommige verliezen; deeze zal ons, door andere, ryklyk, vergoed worden.

Altoos gevoelt het verstandigst deel der Menschen een minagting voor die Leeraars, die zig tot dingen inlaaten, welke volstrekt geene gemeenschap met hun Ampt hebben. In den rang der menschenvrienden behoorende, mogen zy hunne natuurgenooten, hunne medebroeders, in gevallen van allerlei aart, de behulpzaame hand bieden; met raad en daad ondersteunen, des gevraagd zynde. Maar het stigt niet, wanneer een Leeraar zyn byzonder werk schynt te maaken, om zig in twisten tusschen den man en den naasten, of in andere netelige gevallen, te steeken, en daar, met eene gebiedende stem, en den scepter zynes geestelyken gezags, te beslissen, en vonnis te stryken. Want, schoon zommige eenvoudige lieden dat toelaaten, ja zelfs begeeren; heeft zig de Geestelykheid, langs dien weg, by veele verdagt, by zommige gehaat, gemaakt.

Ten laatsten; gelyk staande met andere menschen, mag een Leeraar alle die dingen verrigten, welke geen zedelyk kwaad behelzen, nog lyn regt aanloopen tegen de waardigheid en den gewenschten invloed

vloed zynes ampts. Hy mag alle die vermaaken, en onschuldige genoegens deezes leevens genieten die andere genieten, zonder te vreezen, dat zyne waardigheid en Agting, daar door, iets in het oog van verstandige vroomen zullen daalen. Dan, myne Amptgenooten, met wier tegenwoordigheid ik my vereerd vinde, de weereld is nog niet verligt genoeg, om de te werkstelling deezes in de daad gegronnen regels te kunnen aanschouwen, zonder ergernis te nemen, zonder ons van lichtzinnigheid te verdenken, en zonder traanen by zig zelve te storten over onze weinige overeenkomst met de deftigheid van hunne oude Leeraars, die in alles zo nauwgezet en godvrugtig waren. Zullen wy dan, om een weinig vermaaks, daar 'er nog zo veele onschuldige genoegens overschieten, eenige vroomen zielen stooten, en gevaar loopen van onzen invloed by hen en andere te verliezen? Dus moeten wy dien regel, met alle omzigtigheid, toepassen, en ons zelve eer wat minder dan meerder vryheids geeven. Gelukkig is hy, die, daar in, dien middenweg weet te houden, dat aan den eenen kant geen vroom hart ontrust wordt, en aan de andere zyde dweepery en bygeloof, de vyandinnen van ongemaakte Godsvrugt, niet te veel voedsel krygen!

Ik moest, noodzaaklyk, tot eene herhaaling van reeds gemaakte aanmerkingen vervallen, indien ik veel

veel ter toepassing op dit toepaslyk onderwerp wilde zeggen. Laat my 'er nog byvoegen, en u lieden ter ernstige overweeging aanbeveelen, dat deeze verschuldigde Agting, die wy, met regt, mogten eischen, eenen onmiddelyken invloed hebbe op uw eigen belang. Want onze vermaaningen, onze leeringen, en vertroostingën doen geen voordeel, dan by de zulke, die *de geene erkennen, welke onder hen arbeiden, en die ze veel agten, om hunnes werks wille.* Naar maate deeze overtuigingen, dat gy, door het nakoomen der aangedrongene verpligting, u zelven dienst doet, dat daar van de vermeerdering uwer kennis, uwer volmaaktheid, ja van uwe eeuwige gelukzaligheid kunnen afhangen, indien het anders waar zy, dat eene getrouwe waarneeming van onzen post daar toe bevorderlyk is; naar maate deeze overtuigingen dieper in uwe zielen geworteld zyn, zult gy des te vlytiger voortgaan met die *erkenntenis* omtrent ons te betoonen, die gy tot dus verre betoond hebt: of gereed weezen uwe verzuimenissen van deezē pligt te herstellen. Laat de komste uwes nieuwen Leeraars uwen lust vernieuwen, om de openbaare Godsdienstoeteningen vlytig by te wonen, uwe Godsdienstige kundigheden te vermeerderen, of te versterken, en uwen wandel, door deugd en heiligheid, te versieren. Betoont, zo doende, uwe gene-

F gen-

genheid, vriendschap en agting, omtrent ons, en ik twyfele niet, of wy zullen beide voldaan zyn; niet alleen voldaan zyn, maar wy zullen van onze zyde alles toebrengeu, wat gy billyk eifchen kunt, wat ons gewisfe en pligt gedooen. En zo lang de voorzienigheid middelyk blyft werken, zo lang zy daar den zegen blyft gebieden daar eene wederzydsche agting en vriendschap, op kennis en deugd gegrondvest, woonen, kan het niet misfen, of onze Bediening zal onder Ulieden gezegend worden. Kunde, Liefde en Godsvrugt zullen zig dan onder ons vereenigen, en onze heiligdommen, onze woonfteden, bewaaken. *De waarheid in liefde betrachtende, zullen wy opwasfen in hem, die ons hoofd is, namentlyk Christus.*

Zo veel mogt ik zeggen, Eerwaardig Heer, ten dienste van u en van my zelven, om het Ampt, 't geen wy, tot dus verre, bekleed hebben, en nog lange hoopen te bekleeden, in het regte ligt te plaatsen, op dat elk ons houde voor nuttige leden in de Maatschappy, die, met onze Bediening, geen ander oogmerk hebben, dan de eer van onzen Hemelfchen vader in Christus, en het geluk van onzen even-

evenmensch, in tyd en in eeuwigheid, te bevoor-
den. — De byzondere tydsomftandigheden, daar
gy, op deezen dag, eenen aanvang met uwen dienst
onder ons zult maaken, vereifchen, dat ik my in
eene gepaste aanspraak tot *Uwe Eerwaardigheid* wende.
't Geen ik aan andere, dat ik aan u zelven fchrifte-
lyk verzekerd hebbe, betuige ik thans ten aanhoo-
re deezer groote Menigte, dat de uitgevallene Beroe-
ping van uwen perfoon, en uwe volvaardige en be-
langlooze aanneeming van dat beroep my ten hoog-
ften aangenaam is. En indien dat genoeg, welk
de een Amptgenoot in de overkomfte van den ande-
ren neemt (welk genoeg in veele gevallen van dien
aart ontbreekt) indien dat genoeg tot een grond-
flag kunne strekken van eene wederzydsche en be-
ftendige Vriendfchap, hoop en vertrouw ik, dat zulks
onze zielen zal doen zamenfmelten, gelyk het hart van
twee Broeders. Verder oordeele ik, dat van onzen
vriendfchappelyken ommegang, grootendeels, het be-
lang der Gemeente, het nut van onze Bediening, en de
eer van ons Ampt afhangen. In deeze overtuiging gee-
ve ik U de hand van Broederlyke en Christelyke liefde.
Ik verwacht ze tevens van u, van uwe gulhartigheid,
en redelyke denkmanier: terwyl ik vuurig smecke, dat
God de raadflagen van hen verydelen zal, die, door
den geest van nyd en twist, in ftede van door den geest

der liefde gedreeven, onze vriendschaps banden willen verbreeken, en onkruid in onze harten zaaijen. Meerder beletten my voorzigtigheid, en uwe zedigheid, daar van te zeggen. — Mynen raad aan te bieden aan een man, die reeds den Euangeliedienst waarnam, eer ik onderscheid wist te maaken tuschen myne regte en slinke hand, zou iets vermetels weezen. Zulk een vader, in dien geestelyken arbeid, weet zyn pligt, en kan veeleer, my zynen raad aanbieden. En veel te belooven is altoos onvoorzigtig. 't Is beter, dat daaden, dan dat woorden, spreken. — Neem het my, evenwel, niet kwalyk, Eerwaardig Heer, dat ik deeze tydsomstandigheden geschikt oordeele, om myne heerschende denkmanier voor u en andere open te leggen, en egter niet zo zeer om u, als om andere. Toegeevenheid omtrent verschillende gevoelens, die, bestaanbaar met eene huishouding van Doopsgezinde Christenen (*), Gods heilig

(*) *Bestaanbaar met eene Huishouding van Doopsgezinde Christenen.* Kan het met goede orde, de zwakheid van zommige leden, en de Vryheid, die wy door het wys bestier van 's Lands Vaderen genieten, om als eene Gezindheid, die van de Heerschende Kerk verschilt, onze heerschende gevoelens in het openbaar te belyden; — kan het daar mede bestaan, dat men in *eene Doopsgezinde Vergadering de regtmatigheid van den Kinderdoop, de geoorloofde*

lig woord voor den eenigen regel van hun geloof en leeven houden, inzonderheid wanneer die gevoelens met een Godverheerlykend, en den naasten fligkend gedrag, bekleed worden; — die toegeevenheid waardeer ik als den appel myner ooge, en ik gedooge zeer gaarne dat die onder ons beleeden en beleefd worde. Die toegeevenheid is het sieraad des Christendoms, en de luister van ons zeer aanzienlyk Doopsgezind Genootschap wyd en zyd verspreid. Derzelver te werk stelling kan nog door hooge, nog door laage *Magt*, die in hun lichaam zou plaats hebben, gestuit worden. Zy is, van vroege tyden af, het heerschend Karakter deezer Gemeente geweest, en de grondslag van derzelver vereniging in eene voorgaande eeuw (*). Zy is, in onze dagen, nog allernoodzaak-

heid van den Eed, enz. belyde, en verdedige? Men duide het dan niet euvel, dat ik zegge; *bestaanbaar met eene Huishouding van Doopsgezinde Christenen*.

(*) De Vereeniging deezer Gemeente kreeg haar vollen beflag in den Jaare 1687. Zy bestondt uit twee verschillende Doopsgezinde Huishoudingen, welke te voren heftig getwist hadden. Ten blyke, dat men de oude veete aflag, werd 'er een nieuw Predik-huis gestigt, in welk men als één lighaam zou zamen woonen, en ten blyke van eene algemeene toegeevenheid, liet men dit deftig gebouw, des morgens door GALENUS ABRAHAMSZ, *Leeraar*

zaaklykst, om dat de leden deezer Gemeente niet in alles zamenstemmen: en de eenige weg, om de zelve tot haaren ouden luister te regt te brengen. 't Is my ten hoogften aangenaam, dat ik grond hebbe, om die toegeevenheid ook van u te verwagten. De verdraagzaamheid is een nietsbetekenend woord, wanneer dezelve niet van beide kanten koomt, en het maakt geene zwaarigheid, of de een derzelve grensfcheidingen wat verder uitbreide dan de ander. Ieder onzer kan die gevoelens verdedigen, welke hy, met zyn gewisfe, met den aart zyner Bediening en den woorde Gods, eenstemmig oordeelt. — Op deezen grondslag moet eene Gemeente, die door twee Leeraars bestierd wordt, welke niet wel in alles kunnen zamenstemmen, zo hen eene opregte zugt, na waarheid bezielt, en zo zy vryheid hebben, gelyk de Doopsgezinde Leeraars hebben, om het licht der waarheid te doen fchynen, — op deezen grond-

By het Lam en den Tooren, en des middags door E. A. VANDORGEEST, *Vlaamsch*, of *Zonsch*, Leeraar in de Ryp, inwyden. Eindelyk, ten blyke van die toegeevenheid, heeft men altoos Leeraars van den *Vlaamschen* en *Waterlandschen* kant tot den Predikdienst verzogt, tot dien tyd, dat de Kerkenraad, voor eenige jaaren, goed vondt, de vervulling van zommige beurten, door buiten Leeraars, af te schaffen, en den geheelen dienst op de schouders hunner eigene Predikanten te leggen.

grondslag moet eene Gemeente *gebouwd*; dat is te zeggen, kundiger worden, en deeze kennis is de bron der waare Godsyrugt. En gy zyt, Eerwaardig Heer, zo wel overtuigd als ik, dat deeze kennis van dage tot dage verdwynt, en deeze zuivere bron gestopt wordt: daar de Leeraar der Gemeente den onderzoeklust belet, en het geloof der Leden aan zyne beslissende uitspraak ketent.

Ik moet van deze aangenaame overweegingen afstappen, en aan het verzoek van mynen Kerkenraad, 't geen wy denken, dat ook het verzoek der Gemeente zal weezen, voldoen. Wy vertrouwen, dat gy de Heilige Schrift voor eene Godlyke Openbaaring houdt. — Wy vertrouwen, dat gy een Doopsgezind Leeraar, en het eens zyt met die gevoelens, die onze Gezindheid van andere onderscheiden. Eindelyk, wy vertrouwen, dat gy uwe leer met een Godzalig gedrag versieren zult. Immers, indien wy, in dit vertrouwen, gewankeld hadden, zou'er geene oorzaak geweest zyn, dit beroep op uwen persoon, zo eenpaarig, te doen uitvallen. Nogthans zal *Uwe Eerwaardigheid* wel aan de gewoonte alhier, en aan de begeerte van zommige, die u niet mogten kennen, willen voldoen, en op eenige vraagen ons een toestemmend antwoord geeven. (*)

Nu

(*) Wy schroomen niet de vraagen te melden, te deezer gelegen-

Nu zyn wy, in dat stuk voldaan. Wees welkom uit naam van onzen Kerkenraad, wees welkom uit naam der Gemeente, als onzen Leeraar. Wees welkom, myn waarde Amptgenoot! God zegene uwen Dienst onder ons! Hy bekroone de poogingen, die gy zult aanwenden, om het geluk deezer schaare te be-

genheid gedaan. — 1. „Geloof Gy niet van harte, dat de „Boeken des O. en N. V. de H. Schriften zyn, van God geopenbaard, tot eenen volmaakten regel van Geloof en Leeven, en „in zig bevatten alles, wat een Christen te kennen en te betragten, ter Zaligheid, van nooden heeft?” — 2. „Of Gy niet „aanneemt deeze Gemeente, na inhoud van Gods woord, en in „overeenstemming met den hoofdzaaklyken inhoud onzer Ge- „loofsbelydenissen, zo in Predikaatslën, Catechizatiën, als in „den geheelen Dienst te helpen onderwyzen en stigten?” — 3. „Beloof, en neemt Gy voor, den H. Dienst, dien Gy onder „ons hebt aangenomen, met een Heilig leeven, door Gods genade, te verfieren, en in de daad voor te ligten aan deeze Gemeente, daar de Heer u tot Herder en Leeraar gesteld heeft?”

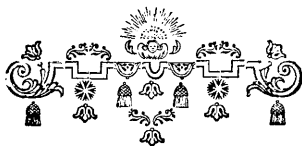
— Vóór de komste van den Eerwaardigen Do. DE BLEYKER, in den Jaare 1763, mynen ouden Amptgenoot, en thans geagt Leeraar in de *Kerk de Zon te Amsterdam*, pleeg eene voortgelyke vraag als de middelste is, by de verwelcoming en inzegening der Predikanten, in onze Gemeente, niet te geschieden. Zedert dien tyd is zy 'er bygevoegd, om dat de toenmaalige Kerkenraad oordeelde, dat de gesteldheid onzer Doopsgezinde Gemeente dezelve vereischte.

bevorderen en te volmaaken! Onder uwen en mynen dienst, worde de Gemeente tot haaren ouden bloei hersteld (*)! derzelver kwynende staat verandere tot eene volkoomene gezondheid! Alle ongenoegens, die uwen lust zouden kunnen uitblussen; uwen yver verflaauwen, vlieden uwe woonsteden! Tweedragt en nayvé worden onder ons niet gevonden: wy arbeiden te zamen, om eene menigte menschen in kennis te doen toeneemen, in deugd en Godsvrugt te volmaaken, en veele onsterfelyke zielen voor de Eeuwigheid te bereiden! Wy zien daar van de vrugten, overvloedige vrugten, by ons leeven! En zo dit geluk niet voor ons is weggelegd,

be-

(*) Onze Gemeente, die, nog in deeze eeuw, zeer dicht by de zeven honderd leden tellen mogt, staat gelyk met andere *Doopsgezinde Gemeenten*, die door sterfgevallen, kinderloosheid van veele, en andere omstandigheden, zigbaar verminderen. Daar dan de bronnen der vermeerdering by ons, in de daad, ontbreken, kunnen wy ons niet vleijen, en daarom ook niet wenschen, dat onze Gemeente dezelfde grootheid, inzonderheid by ons leeven, zal bereiken. De *Bloei* eener Gemeente is eigentlyk de blykbaare toeneeming van *Kennis*, *Vrede* en *Godsvrugt*; het zy ze uit veele, het zy ze uit weinige, Leden bestaa; en zo het waar is, dat *de Godsvrugt de beloften deezes tegenwoordigen leevens hebbe*, moeten de tydelyke belangen van zulk eene bloeiende Gemeente als van zelve volgen.

bereiden wy de aarde voor de nakomelingschap, en zien ze dan in dien staat, waar *de regt geaarde Leer-
aars zullen blinken als den glans des uitspanfels, en zy,
die 'er veele regtvaardigden, als de sterren des Hemels,*
Amen!

D R U K F E I L E N.

Bladz. 17 staat dig; — lees die.

— 27 — losse, mischien, — lees — los mischien.

— 30 — burger — lees Christen.

